

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПСИХОЛОГІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті обґрунтовано умови підвищення кваліфікації психологів у системі професійної освіти. Уточнено, що реалізація в освіті дорослих модульного дидактичного процесу з використанням інформаційно-комунікативних технологій є важливою організаційно-педагогічною умовою підвищення кваліфікації психологів.

Ключові слова: *підвищення кваліфікації, психолог, науково-методичне забезпечення, професійне навчання, професійні знання, якість освіти.*

Сучасні процеси трансформації українського суспільства потребують підготовки фахівців, здатних на високому рівні впроваджувати інноваційні форми й методи роботи в професійну діяльність. Проблема якості професійної освіти стає пріоритетною в умовах оновлення вимог до фахівців у результаті впровадження нових технологій підвищення кваліфікації.

У психолого-педагогічній літературі, присвяченій питанням професійної підготовки фахівців-психологів, визначено ряд суперечностей, а саме: між потребою в кваліфікованому психологові й системою фахової підготовки майбутнього фахівця, яка надає ґрунтовну теоретичну підготовку, але не формує вміння діяти на практиці; між академізмом освітніх програм вищої школи з акцентом на важливості теоретичної підготовки й щоденною практичною діяльністю, що вимагає прикладних соціальних знань, тобто реалізації теорії на практиці. Зважаючи на ці суперечності, очевидно стає необхідність оновлення сучасної фахової підготовки психологів у напрямі підвищення їх здатності на практиці реалізовувати свій професійний потенціал.

Значний теоретичний інтерес для аналізу психолого-педагогічних основ післядипломної підготовки практичних психологів як фахівців в освітніх закладах становлять праці з методологічних основ сучасної філософії освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, А. Сиротенко); з тенденцій розвитку вищої освіти України (О. Дубасенюк, О. Глузман, М. Євтух, А. Сущенко та ін.).

У дослідженнях О. Пехоти, Є. Полат, І. Прокопенка, Г. Селевка з'ясовано, що використання педагогічних технологій вносить суттєві зміни в організацію навчального процесу в процесі професійної підготовки фахівців. Значною мірою це зумовлено технологією, що використовується для навчання, типом навчальної системи й шляхами її застосування, а також функціями викладачів у певній навчальній ситуації.

Мета статті полягає в обґрунтуванні й визначенні організаційно-педагогічних умов підвищення кваліфікації психологів у системі професійної освіти.

Оновлення форм організації підвищення кваліфікації психологів – це важливий шлях реформування післядипломної педагогічної освіти. Наприклад, оновлення змісту підвищення кваліфікації психологів шкіл усіх типів (гімназій, ліцеїв, НВК, колегіумів, інтернатів) визначається змістом професійної компетентності, кваліфікаційними характеристиками та змістом професійної діяльності психологів навчальних закладів.

Зауважимо, що метою підвищення професійної підготовки психологів є формування їх готовності до оновлення змісту професійної діяльності в умовах модернізації освітньої галузі, забезпечення відповідної науково-теоретичної підготовки компетентних спеціалістів у системі неперервної освіти України. Зазначена мета реалізується

через формування в післядипломній педагогічній освіті загальних суттєвих компонентів професійної компетентності сучасного психолога, що містять: 1) нормативно-законодавчі знання; 2) теоретико-методологічні знання і вміння; 3) науково-методичні знання і вміння та практичні навички з основ наук, методик та технологій; 4) діяльнісно-особистісні особливості, моральні якості особистості психолога, вміння та практичні навички.

Слід зауважити, що змістовна насиченість підвищення кваліфікації психологів формується на підставі: висвітлення провідних напрямів розвитку сучасної освіти, основних концепцій психологічної науки, результатів наукових досліджень у галузі гуманітарних, природничо-наукових знань, сучасних психолого-педагогічних технологій, форм і методів засвоєння інформаційних технологій в освіті; відкритості змісту освіти, можливості його коригування на підставі діагностики та самооцінки рівня інформаційних потреб керівників освітніх установ; орієнтації змісту курсів на виявлення потреб для подальшої самоосвіти; модульної побудови навчально-тематичних планів і програм, наявності інваріантних (незалежно від орієнтації на різні категорії спеціалістів) і варіативних модулів; урахування вимог до кожної конкретної категорії психологів, особливостей їх професійних запитів.

Ефективність професійної освіти зумовлена великою кількістю чинників, кожен з яких є надзвичайно важливим як для організації, так і для здійснення навчально-виховного процесу. Одним з основних факторів, що забезпечує результативність процесу післядипломної професійної підготовки, є безпосередньо сам фахівець системи психологічної служби. Саме до особистості психолога висувається ряд надзвичайно серйозних вимог.

Вітчизняні педагоги З. Курлянд, Р. Хмелюк, А. Семенова стверджували, що в процесі професійного навчання, формування та розвитку фахівця можна виділити такі аспекти.

По-перше, психологічне обґрунтування системи професійного навчання та формування спеціаліста. Цей особливо важливий аспект реалізується у взаємозв'язку з економічними, технологічними, інформаційними та соціокультурними напрямками. По-друге, підвищення уваги до організації контролю за системою якості професійної освіти в цілому та розвитку особистості окремо [5].

Врахування цих аспектів, на думку науковців, стає можливим, якщо буде здійснено проектування та моделювання управлінської стратегії щодо визначення якості освіти, планування управлінського шляху, а саме: врахування навчально-освітньою системою потенційних можливостей особистості, наявність в організації перспективних планів резерву професіоналів, безперервність освіти, забезпечення зворотного зв'язку, навчання в професійній діяльності, наближення його до реальної практики (ділові ситуації практичного спрямування, ділові ігри тощо).

Вітчизняний педагог П. Лузан зазначав, що при контролі якості освіти та при підготовці персоналу необхідно враховувати систему елементів професійної деформації, регресивного особистісного розвитку фахівця, цілісність формування особистості тощо [4].

Як наголошувала О. С. Волярська, реалізація цих аспектів спрямована на формування в особистості інтегральних здібностей і якостей. Успішність цього процесу забезпечує перехід зовнішніх впливів у внутрішні регулятори поведінки, які впливають на рівень задоволеності обраної спеціальності та власну професійну діяльність. Важливим свідченням готовності особистості до професійної діяльності є не самі собою знання та вміння, а сформовані на їх основі переконання, професійно значущі властивості й

здібності. Не менш вагомим індикатором є також ставлення до дестабілізуючих чинників професійного становлення та розвитку. При цьому слід зважати й на моральні, інтелектуальні, емоційно-вольові особливості кожної особистості [3].

Важливим засобом індивідуалізації сучасного навчального процесу в закладах післядипломної педагогічної освіти є його комп'ютеризація. Відомо, що входження в професійну діяльність психологів закладів освіти інформаційно-комунікаційних технологій не може не позначитися на процесах, які беруть участь у створенні нових форм та методів навчальної діяльності в системі післядипломної освіти.

У Законі України “Про Концепцію Національної програми інформатизації” вказано на необхідність підготовки фахівців до сприйняття дедалі більшого потоку інформації. На місце її пасивного сприймання ставиться самостійний пошук нової інформації, вміння аналізувати й використовувати інформаційний потенціал для орієнтації в провідних концепціях і теоріях, щоб на їхній основі формувати власне професійне мислення.

Різноманітні аспекти впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес привертали увагу багатьох дослідників. Дидактико-педагогічні та методичні проблеми інформатизації навчального процесу вивчали такі відомі вітчизняні педагоги, як В. Биков, Н. Морзе, Н. Тверезовська.

Для успішного оновлення професійної освіти психологів необхідна реалізація відповідної моделі, яку слід будувати за принципами професійної спрямованості, особистісної спрямованості, інтегративності, інноваційності, безперервності освіти.

Реалізація сучасного процесу підвищення кваліфікації психологів у системі післядипломної освіти, на нашу думку, можлива за таких організаційно-педагогічних умов: упровадження технології модульного навчання в післядипломну професійну підготовку психологів; інтеграція педагогічних, психологічних і соціально-гуманітарних дисциплін у єдиний навчальний курс на основі модульної структуралізації з метою формування нового світобачення сучасних психологів освітніх закладів; реалізація в післядипломній освіті модульного дидактичного процесу з використанням інформаційно-комунікативних технологій.

Отже, використання технології оновлення підвищення кваліфікації психологів надасть можливість забезпечення в післядипломному освітньому процесі трьох рівнів інтеграції: технологічної (для побудови інформаційно-модульної технології), внутрішньопродметної (для побудови певного навчального курсу) та психолого-педагогічної (для побудови психолого-педагогічного навчального курсу).

Висновки. Таким чином, процес підвищення кваліфікації психологів в умовах підвищення кваліфікації зумовлений певними організаційно-педагогічними умовами. Доведено, що реалізація модульного дидактичного процесу в професійній підготовці фахівців-психологів з використанням інформаційно-комунікативних технологій є важливою організаційно-педагогічною умовою підвищення їхньої кваліфікації.

Список використаної літератури

1. Андрущенко В. П. Освіта в пошуках нових стратегій мислення / В. П. Андрущенко // Вища освіта. – 2003. – № 2. – С. 5–6.
2. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
3. Волярська О. С. Психолого-педагогічні умови формування професійної спрямованості психологів освітніх закладів / О. С. Волярська, О. І. Лук'янова // Науково-методичний супровід розвитку професійної компетентності практичних психологів у системі післядипломної освіти : матеріали Всеукраїнського проблемного семінару (17–18 листопада 2011 р. м. Запоріжжя) / [ред. кол. В. В. Пашков та ін.]. – Запоріжжя : КПУ, 2011. – С. 63–70.

4. Лузан П. Г. Систематичність активізації навчання студентів / П. Г. Лузан // Теоретичні питання освіти та виховання : зб. наук. пр. – Київ : Вид. центр КДЛУ, 2000. – № 10. – С. 25–27.
5. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. ; за ред. З. Н. Курлянд. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : Знання, 2005. – 399 с.
6. Педагогічна психологія / за ред. Л. М. Проклієнко, Д. Ф. Ніколенко. – Київ : Вища школа, 2003. – 248 с.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2014.

Халеменик Ю. Е. Повышение квалификации психологов в системе профессионального образования

В статье обосновываются условия повышения квалификации психологов в системе профессионального образования. Уточняется, что реализация в образовании взрослых модульного дидактического процесса с использованием информационно-коммуникативных технологий является важным организационно-педагогическим условием повышения квалификации психологов.

Ключевые слова: *качество образования, научно-методическое обеспечение, повышение квалификации, психолог, профессиональное обучение, профессиональные знания.*

Hkalemendyk J. Training of Psychologists in the System of Vocational

The article analyses the conditions of training of psychologists in the system of postgraduate education. It was determined that the update forms of organization of training of psychologists is an important way of reforming teacher postgraduate education.

It has been found that in order to increase training of psychologists they need to form their readiness to update the content of professional activities in the modernization of education; to provide appropriate scientific and theoretical training of competent professionals in non-stop education in Ukraine. The goal is realized through the formation of general essential components of professional competence of modern psychologists. They contain: 1) legislative and regulatory knowledge; 2) theoretical and methodological knowledge and skills in the fundamentals of science, technologies and techniques; 4) activity-personal features.

New impetus to the development of theoretical and practical issues related to the implementation of educational technologies is the active introduction in the educational process of postgraduate education ideas of compute training, the use of information technologies.

Thus, it is provided that the implementation of modular didactic process in the training of psychologues using information and communication training is an important organizational and pedagogical training of psychologists.

In the future, we see the study of the effectiveness if the introduction of modern educational professionals in terms of higher education.

Key words: *quality of education, scientific and methodological support, training, psychologist, professional education, vocational.*